

Юсіфбейлі Рашид Расул Огли
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
аспірант на здобуття доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

До перших нормативно-правових актів щодо впровадження технологій електронного урядування Уряд України були Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1] та Закон України «Про електронний цифровий підпис» [2]. У 2007 році в Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [3] за матеріалами Женевської декларації принципів було сформульовано визначення «інформаційні суспільство», а саме: «суспільство, орієнтоване на людей, інклюзивне та орієнтоване на розвиток, у якому кожен може створювати, збирати, вільно отримувати, використовувати та обмінюватися інформацією та знаннями, щоб кожна особа могла повністю реалізувати свій потенціал, роблячи внесок у розвиток соціального та особистого та покращення якості життя».

Незважаючи на те, що запровадження електронного урядування в Україні регулюється багатьма законами, указами Президента та постановами уряду, цей пакет документів є неповним, фрагментарним, а в деяких випадках суперечить сам собі. До поточних періодичних документів належать насамперед завдання трирічної Національної програми інформатизації та річної Програми інформатизації, щорічна доповідь уряду про стан комп'ютеризації України до парламенту та ряд інших документів, поява яких пов'язаний із суттєвими змінами в нових ІКТ-технологіях, які суттєво вплинули на політику та державне управління, а також призвели до необхідності адаптації державного управління до нових умов, формулювання нових стратегічних цілей, пріоритетів і завдань.

Механізми Національної програми комп'ютеризації, яка була створена у 1998 році, лише частково відповідали вимогам розвитку інформаційного суспільства, задали парадигму державного управління, яка орієнтована насамперед на комп'ютеризацію органів державної влади з метою підвищення ефективності їх діяльності. Тому сьогодні залишається актуальною проблема реалізації Закону України «Про розвиток інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [3], а Національна програма інформатизації ще не стала ефективним механізмом її реалізації.

Відповідно до Плану заходів щодо реалізації завдань Закону «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» здійснено низку заходів щодо впровадження електронного урядування, а

саме: розроблення та впровадження гармонізованих з ЄС нормативних та нормативно-технічних документів, створення типових проектів «Електронне міністерство», «Електронний регіон» з наданням інформаційних та адміністративних послуг правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування органами державної влади через мережу Інтернет. Наприклад, до кінця 2009 року всі органи управління повинні були перейти на електронний документообіг на основі електронного цифрового підпису. Водночас незавершеність конституційної та адміністративної реформ, постійні зміни структури та функцій влади, відсутність конкретних та детальних планів переходу до надання пріоритетних державних електронних послуг та узгодження стандартів обліку та ідентифікації даних у наданні державних електронних послуг, недостатня зацікавленість у здійсненні державних послуг в електронній формі з органами влади та комп'ютерними навичками посадових осіб і населення. Відсутня технічна готовність всіх громадян до користування державними послугами в електронній формі (ЕКС, електронні ідентифікатори громадянина), що є недостатнім для ефективної організації, координації та контролю прав. Комітет з питань комп'ютеризації та розвитку інформаційного суспільства обмежений темпами впровадження електронного адміністрування в країні.

Виокремлено внутрішні та зовнішні проблеми впровадження «електронного уряду» в Україні. Серед останніх особливе місце посідають такі глобальні тенденції як глобалізація та її наслідки у вигляді світової фінансово-економічної кризи, воєнна агресія росії в Україну у 2014 році, повномасштабна війна в Україні, ініційована країною-агресоркою росією з 24 лютого 2022 року.

До внутрішніх належать незавершеність конституційної та адміністративної реформ, постійні зміни структури та функцій влади, відсутність конкретних та детальних планів переходу до надання пріоритетних державних електронних послуг та узгодження стандартів обліку та ідентифікації даних у наданні державних електронних послуг, недостатня зацікавленість у здійсненні державних послуг в електронній формі з органами влади та комп'ютерними навичками посадових осіб і населення. Відсутня технічна готовність громадян до користування державними послугами в електронній формі (ЕКС, електронні ідентифікатори громадянина), що є недостатнім для ефективної організації, координації та контролю прав. Комітет з питань комп'ютеризації та розвитку інформаційного суспільства обмежений темпами впровадження електронного адміністрування в країні.

У 2020 році Україна вперше була представлена в європейському рейтингу відкритості даних – 17 місце з 35 серед країн, що швидко розвиваються. Україна набрала 2180 балів із 2600 можливих: державна політика (відповідність законодавства міжнародним стандартам, стратегія розвитку простору відкритих даних) – 554 бали, Єдиний державний інтернет-портал відкритих даних – 569 балів, вплив відкритих даних на різні сфери (економічну, соціальні, екологічні тощо) – 550 балів, якість опублікованих на порталі даних – 492 бали. Перше місце в рейтингу відкритості даних у 2020 році посіла Данія, останнє – Ліхтенштейн.

З 2018 року Україна з'являється в рейтингу кібербезпеки. Естонська академія електронного уряду, яка є відповідальною за аналіз та контроль, аналізує законодавство країн у сфері кібербезпеки, забезпечення захисту сервісів, а також захисту персональних даних, заходів реагування на кібератаки та боротьби з кіберзлочинністю. У 2018 році Україна посіла 29 місце зі 160 у рейтингу, а у 2020 році – 25 місце. Першою дісталася Греція, останньою у списку – Південний Судан.

Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифри) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, інновації, електронний уряд та електронна демократія, розвиток інформаційного суспільства, комп'ютеризація; з розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та взаємодії, розвитку інфраструктури ширококутвого доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу; у наданні електронних та адміністративних послуг; у сфері електронної довіри та послуг електронної ідентифікації; розвиток ІТ-галузі (п. 1 Положення).

Отже, можна зробити висновок, що в цілому електронне урядування спрямоване на подолання низки державно-правових проблем в Україні. Основні проблеми є традиційними для українського суспільства: подолання проявів корупції, підвищення соціальних стандартів і соціальної стабільності, забезпечення прозорості функціонування органів державного управління, створення максимально прозорих і зрозумілих стандартів законодавчого регулювання суспільно-політичних і соціально-економічних питань в Україні. Проте останнім часом дедалі частіше постають нові завдання, пов'язані з інтеграційними прагненнями України до європейської спільноти та вирішенням проблеми територіальної цілісності в умовах збройної агресії Росії проти України. В усіх вищезазначених сферах електронний уряд є дієвим механізмом вирішення проблеми, адже «без належного правового, організаційного та фінансового забезпечення реалізація будь-якого політичного напрямку Української держави буде не тільки неефективною, але навіть неможливою». [6, 7]. Тому електронний уряд може стати ефективним механізмом оновлення діяльності держави та влади на основі конституційних принципів рівності, свободи, демократії та верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення 14. 01. 2023).
2. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 р. № 852-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15#Text> (дата звернення 14. 01. 2023).
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України : прийнятий 9 січня 2007 р. № 537-V - URL :

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text> (дата звернення 14. 01. 2023).

4. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 797-р. *Офіційний вісник України*. 2017. № 92. Ст. 2803.

5. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. URL : <https://osvita.ua/legislation/law/3163/> (дата звернення 14. 01. 2023).

6. Федоров М. Цифровізація України: до, під час та після повномасштабної війни. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/27/7348844/> (дата звернення: 16.10.2023)

7. Федоров М. презентував Міністерство цифрової трансформації: які його завдання та мета. URL: https://tech.24tv.ua/fedorov_prezentuvav_ministerstvo_tsifrovoyi_transformatsiyi_yaki_yogo_zavdannya_ta_meta_n1211601 (дата звернення: 01.10.2023)